

підкреслював, що у період литовського владарювання поступово ліквідовувалась система місцевого управління, яка була сформована ще з давніх часів. Як наслідок, литовські правителі, починаючи від Коріатовичів, запровадили власну модель феодално-васальних відносин. Крім цього, історик негативно оцінював діяльність польського короля Ягайла на Поділлі вважаючи, що за його владарювання полонізація краю відбувалася досить активно.

**НАКАЗУВАТИ Й ВИКОНУВАТИ: ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ
ІНСТИТУТУ МІСЦЕВИХ УРЯДНИКІВ У СИСТЕМІ ЗЕМЕЛЬНИХ
НАДАНЬ У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ КІНЦЯ XV –
СЕРЕДИНИ XVI СТ.**

Андрій Блануца

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України

an_blan@mail.ru

Інститут місцевих урядників у системі земельних надань у Великому князівстві Литовському кінця XV – середини XVI ст., на жаль, в історіографії мало досліджений. А із застосуванням міждисциплінарного підходу (залучення методів археографії, джерелознавства, подокументного аналізу тощо) указана тематика й поготів не вивчалася. У нашому контексті застосування різних методів дослідження теми земельних надань у системі взаємодії центральної влади і місцевих урядників (старост/намісників/державців) зосереджений на вивченні комплексу джерел, які ввійшли історіографію як Литовська метрика. На основі аналізу її документального складу можна встановити роль таких урядників у політиці земельних надань великих князів литовських у ВКЛ.

Старости/намісники/державці були представниками великого князя на місці і від його імені виконували накази, у тому числі у питаннях земельних надань. Документально такі дії зафіксовані у підтверджувальних документах великих князів литовських, якими вони засвідчували правочинність земельних пожалувань старост/намісників. Наприклад, 30 серпнем 1507 р. датований підтверджувальний лист Сигізмунда I Старого зем'янину Брацлавського повіту Семену Кішці на селища Ханів, Ошитків, Ошпекове, Пальчикове та озеро Удеч у Брацлавському повіті вічним правом. Підставою для підтвердження селищ стали надавчі листи Казимира та Олександра Ягеллончика, а також брацлавського намісника кн. Михайла Васильовича Чорторійського. 12 березня 1536 р. Сигізмунд I Старий своїм листом підтвердив Грицьку Олексієвичу право на володіння сільцем Новоселицею у Вінницькому повіті, записаного йому черкаським і канівським старостою Остафієм Дашковичем вічним правом. Очевидно, що у час, коли Грицько Олексієвич отримав указане село у власність Остафій Дашкович тимчасово поєднував уряди канівського і черкаського старости з вінницьким.

У 20-х рр. XVI ст. активно фігурує в актах ЛМ овруцький намісник пан Михайло Халецький. Так, 10 жовтня 1522 р. він за наказом Сигізмунда I Старого надав Довмату Єремеевичу пусту землю в Овруцькому повіті, а 7 жовтня 1524 р. також за наказом великого князя литовського надав овруцькому зем'янину Федку Омеляновичу Вешняку пусту землю і пuste Zenkiv's'ke dvoriще в Овручі. Розпорядчим листом від 16 вересня 1523 р. Сигізмунд I Старий наказував овруцькому наміснику ув'язати господарського слугу Федка Омеляновича у пусту путну Волненицьку землю і пuste dvoriще в Овручі. Як бачимо, у цьому випадку на намісника покладалися функції виконання наказів та розпоряджень верховного правителя.

Подібні розпорядження й накази великого князя литовського адресувалися й іншим старостам/намісникам. Наприклад, документально

зафіксовані розпорядження Сигізмунда I Старого (Вільно. – 23.11.1522 р.) до чорнобильського намісника пана Михайла Павші з наказом надати Матвію Заморенку путного чоловіка Мартина Зеньковича із його землею у Чорнобильському повіті; (Краків. – 08.01.1523 р.) до луцького старости кн. Федора Михайловича Чорторийського з наказом надати брацлавському зем'янину Івашку Красносільському село у Луцькому повіті, замість наданого раніше, проте так і не отриманого села Свинюхи; (Краків. – 01.02.1524 р.) до луцького ж старости з наказом надати луцькому пушкарю Петру Скуйбіді пусту Кречківську ділянку землі у Луцьку, в передмісті на Гнідаві; (Краків. – 17.03.1524 р.) до кременецького намісника пана Якуба Монтовтовича з наказом ув'язати господарського дворянина Василя Семеновича Нечая у чотири пустих дворища у селі Супунові у Кременецькому повіті.

На перспективу автору бачиться ідея створення бази даних земельних надань Ягеллонів на українських землях ВКЛ і відзначення у цьому процесі ролі місцевих урядників. Без міждисциплінарного підходу проект не матиме шансів на успіх.

**ОДЯГ НАЙМАНИХ РОБІТНИКІВ У ШЛЯХЕТСЬКИХ ТА
СЕЛЯНСЬКИХ ДОМОГОСПОДАРСТВАХ НА ВОЛИНІ ДРУГОЇ
ПОЛОВИНИ XVI СТ.**

Владислав Безпалько

науковий співробітник Науково-дослідного інституту українознавства

МОН України

graham2005@mail.ru

Видача одягу (або тканини) за службу у ранньомодерному суспільстві Східної Європи, і Волині зокрема, була одним з усталених прийомів взаємостосунків пана та слуги, господаря та робітника на всіх рівнях